

що в більшості випадків злочинці застосовують сукупність способів проникнення. Невдале застосування одного зі способів примушує злочинця використовувати інший, тобто має місце ситуативна обумовленість способів учинення злочину.

Способи приховування злочину вчені-криміналісти розглядають з одного боку як складову способу вчинення злочину, з іншого – як самостійну наукову категорію. В. Весельський, С. Зав'ялов та В. Пясковський поділяють способи приховування злочину на п'ять груп: «1) способи приховування матеріальних слідів, що відбулися в навколишній обстановці внаслідок готування і вчинення злочину; 2) способи приховування предметів посягання та наслідків заволодіння ними, розпорядження і використання; 3) способи вживання заходів з маскуванню і фальсифікації слідів злочину; 4) способи вживання заходів з протидії розшуку злочинця; 5) способи вживання заходів з протидії щодо встановлення істини загалом» [2, с. 37].

Ми приєднуємось до думки науковців, які вважають, що приховування злочину здійснюється шляхом утаювання, знищення, маскуванню або фальсифікації інформації, отриманої під час розслідування. Перераховані способи приховування крадіжки можуть мати прояв як окремо, так і в тісному переплетенні між собою, утворюючи так звані змішані способи приховування злочину.

1. Пиріг І. В., Самсонова В. В. Методика розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів: монографія. Дніпро : ДДУВС, 2017. 152 с.

2. Весельський В. К., Зав'ялов С. М., Пясковський В. В. Сучасні можливості використання даних про осіб вчинення злочину в боротьбі зі злочинністю: навч. посібник (для студ. вищ. навч. закл.). К. : КНТ, 2009. 160 с.

УДК 343.985.5

DOI: 10.31733/17-03-2023-378-380

Аліна ГАРКУША

доцент кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАТРИМАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із запровадженням в Україні 24 лютого 2022 року воєнного стану у зв'язку із військовою агресією російської федерації було внесено низку суттєвих змін до КПК України. Дослідження інституту запобіжних заходів, зокрема, тимчасово запобіжного заходу – затримання уповноваженою службовою особою відповідно до ст. 208 КПК України, має виняткове значення для кримінального процесуального законодавства. Розкриття сутності процесуального порядку затримання в умовах воєнного стану є складним, оскільки інститут запобіжних заходів зазнав неабияких змін, які стали предметом дискусії як для науковців так і для практичних співробітників.

У ст. 615 КПК України Розділу IX-1 Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, визначені особливості проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану, зокрема здійснення затримання особи. Так, відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 615 КПК України «наявні випадки для затримання особи без ухвали слідчого судді, суду, визначені статтею 208 цього Кодексу, або виникли обґрунтовані обставини, які дають підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, – уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати таку особу» [1]. Слід зауважити, що дана норма є відсильною, адже вона переадресує до підстав для затримання особи уповноваженою службовою особою, визначених ч. 1 ст. 208 КПК України, серед яких:

- «1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;
- 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого статтями 255, 255-1, 255-2 Кримінального кодексу України» [1]».

Отже, законодавцем, введено нову підставу для затримання особи – «можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину [1]». Факт розширення підстав для затримання уповноваженою службовою особою особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, свідчить про збільшення обсягу обмеження права на свободу та особисту недоторканність [2]. Відповідно дане розширення детермінувало супротив захисників, які аргументують це тим, що розширення повноважень може призвести до випадків свавільного порушення прав і свобод осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення. Зважаючи на пріоритетність дотримання прав людини, їх порушення є недопустимим навіть в умовах воєнного стану [3].

Найпоширенішою законною підставою для позбавлення волі, без сумніву, є те, що особа обґрунтовано підозрюється у вчиненні злочину (див. *expressis verbis* статтю 5(1)(с) Європейської конвенції) [4]. Однак, як буде показано нижче, така підозра не є підставою для тримання під вартою на невизначений термін. Те, що може вважатися прийнятним, відрізняється від випадку до випадку, але, як зазначено в статті 9(3) Пакту та статтях 7(5) і 5(3) Американської та Європейської конвенції відповідно, підозрюваний має право бути намагався «протягом розумного строку або звільнити» до суду [5-6]. Свобода є правилом, з якого затримання має бути винятком. Як зазначено в Правилах 6.1 Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй щодо заходів, не пов'язаних з позбавленням волі, так званих «Токійських правил», «попереднє ув'язнення має використовуватися як крайній засіб у кримінальному провадженні з належним урахуванням розслідування передбачуваного злочину та для захисту суспільства та жертви» [7].

Зокрема «строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати строк, визначений статтею 211 КПК України, хоча ще донедавна законодавець намагався строк збільшити, враховуючи воєнний стан. Якщо в умовах воєнного стану відсутня об'єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений ст. 211 Кодексу, розгляд клопотання про обрання засобів неізоляційного заходу здійснюється із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку з метою забезпечення дистанційної участі затриманої особи» [1]. Звертаємо увагу на те, що законодавець вживає заходів для попередження випадків свавільного порушення права на свободу та особисту недоторканність, усуваючи наявні суперечності.

Про затримання уповноважена службова особа повинна негайно повідомити:

- близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором затриманого (ч. 1 ст. 213 КПК);
- батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування – якщо затримали неповнолітнього (ч. 2 ст. 213 КПК);
- Службу безпеки України – якщо затримали розвідника, Мін'юст – якщо затримали державного виконавця, Мін'юст та Раду приватних виконавців України – якщо затримали приватного виконавця (ч. 3 ст. 213 КПК);
- Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги (ч. 4 ст. 213 КПК) [1, 8].

За ч. 1 ст. 209 КПК особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою [1, 8].

Реформування КПК України в умовах воєнного стану набуло значної уваги серед науковців та практичних працівників. Зокрема, здійснення затримання, адже трансформації даного інституту пов'язані не тільки з темпоральним аспектом, але й процедурою цієї процесуальної дії. У ст. 615 КПК України, яка належить до Розділу IX-1 Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, визначені особливості проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану. Ці особливості на сьогодні є актуальними і повинні бути розглянуті та проаналізовані практичними працівниками, які провадять слідчу діяльність в умовах, що склалися. Варто зафіксувати

факт розширення законодавцем підстав для затримання уповноваженою службовою особою особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, що свідчить про збільшення обсягу обмеження права на свободу та особисту недоторканність. Особливо увагу слід звернути на посилення дії механізмів прокурорського нагляду для того, щоб запобігти масовим свавільним порушенням права на свободу та особисту недоторканність в умовах воєнного стану. Зокрема, це необхідно розглядати у розрізі збільшення строку для затримання в умовах воєнного стану.

1.Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.2022 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2.Фоміна Т. Г., Рогальська В. В. Затримання особи в умовах воєнного стану: підстави та уповноважені службові особи на здійснення. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». С. 371-376.

3.Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: конвенція в редакції від 01.08.2022 р. №995-004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

4.Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

5.Африканська хартія прав людини і народів. URL: <https://vue.gov.ua/>

6.Американська конвенція з прав людини. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/instree/Rzoas3con.html>.

7.Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими: документ від 30.08.1955 р. № 995_212. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text.

8.Гаркуша А. Г. Деякі аспекти надання безоплатної правової допомоги в Україні. Форум права. Науковий журнал. 2019. № 2. С. 15-22.

9.Захарко А. В., Рогальська В. В., Солдатенко О. А. Затримання у кримінальному провадженні: навч. посібник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 224 с.

УДК 343.985.7

DOI: 10.31733/17-03-2023-380-383

Serhiy HERASYMCHUK

senior lecturer of the Department
of Public and Private Law
of the University of Customs and Finance,
PhD in Law

TACTICS OF CONDUCTING AN INVESTIGATIVE EXPERIMENT WHEN INVESTIGATING CRIMINAL OFFENSES RELATED TO RESISTING REPRESENTATIVE AUTHORITIES OR REPRESENTATIVES OF THE PUBLIC PERFORMING PUBLIC ORDER PROTECTION DUTIES: PROBLEM ASPECTS

At the next stage of the investigation of criminal offenses related to resistance to a representative of the authorities or the public, who performs duties for the protection of public order, a large number of investigative (search) actions, covert investigative (search) actions and other measures are carried out. Their conduct is mainly aimed not at the discovery of new evidentiary information, but at the verification of the data collected at the initial stage of the investigation. We believe that it is most appropriate to divide the initial and subsequent stages by the moment when a person is suspected. After that, law enforcement officers are already conducting interrogations of this person, presenting them for identification and other procedural actions necessary to prove the suspect's guilt in committing an illegal act. In our opinion, the most difficult in terms of organization and conduct of all investigative (search) actions is the investigative experiment.

After all, in order to conduct it, it is necessary to gather a sufficient number of participants, distribute roles among them, determine the sequence of actions, etc.

The analysis of the materials of criminal proceedings made it possible to note that at the next stage of the investigation of criminal offenses related to resistance to a representative of the authorities or a representative of the public who performs duties for the protection of public order, the investigative experiment was carried out in 89 % of cases.

Regarding the concept of an investigative experiment, let's turn to the definition given by